

TÜBİTAK VE MEB PROJE YARIŞMALARI SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI¹

Ramazan ÇEKEN²

Özet

Proje yarışmaları son yıllarda eğitim-öğretim sürecinde giderek yaygınlaşmaktadır. Başlangıçta Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından başlatılan ve 2006 yılından beri 10 yıl süre ile uygulanan yarışma, matematik ve fen bilimleri alanında öğrencilerin geliştirmiş oldukları çalışmaların bölge ve ülke genelinde sıralanması şeklinde gerçekleştirilmiştir. 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından yürütülen bu yarışma, 5-8. Sınıf öğrencilerine yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda TÜBİTAK tarafından proje yarışmasında takip edilecek kuralları içeren dokümanlar www.tubitak.gov.tr adresinde yayımlanmıştır. Söz konusu dokümanlar, MEB tarafından yayımlanan kılavuz kitapçık ve yarışmaya yönelik olarak gerçekleştirilen araştırma sonuçları birlikte değerlendirilmiştir. Yayımlanan dokümanların içeriğinde yer alan yarışma ile ilgili bilgilerin *uygulama süreçleri* bağlamında içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Veriler, MEB tarafından yürütülen proje yarışmasında tespit edilen bazı sorunların TÜBİTAK'ın yayımlanmış olduğu kılavuzda da yer aldığı, bu nedenle önceden akademik çalışmalarda üzerinde durulan sorunların bu süreçte de devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bu Benim Eserim, Proje Tabanlı Öğrenme, Program Dışı Bilgiler.

A Comparison between The Process of Project Competitions Carried out by TUBITAK and MNE

Project competition has been carried out in education and teaching practices in recent years. From 2006 through 2014 such process is used by Ministry of National Education (MNE) of Turkey in the field of mathematics and science education regionally and throughout the country. It has been under the responsibility of The Scientific and Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) for the students from 5 through 8 grades for two years. In accordance with the results of the related studies regarding these PBL strategies, the problems mentioned by the researchers for this process is still being an important issue. Therefore the related process organised by TUBITAK need to be compared with the previous one. The rules of these PBL practices and related documents were published on www.tubitak.gov.tr. At a result of content analysis of such documents, it is clearly understood that similar problems are located in TUBITAK's organisation.

Key Words: This is My Work, Project Based Learning (PBL), Extra-curricular Knowledge.

---

¹ Bu çalışma 19-20 Mayıs 2017 tarihlerinde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi tarafından İstanbul'da düzenlenen Yükseköğretimde Eğitim Araştırmaları ve Uygulamaları Kongresinde sunulan ve özet metin olarak yayımlanan sözlü bildirinin genişletilmiş şeklidir.

²Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü,
ramazanceken@aksaray.edu.tr

TÜBİTAK VE MEB PROJE YARIŞMALARI SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Giriş

Araştırmacıların toplum ve kültürün bireylerin zihinsel gelişiminde önemli bir rolü olduğunu ileri sürmeleri (Solano-Flores ve Nelson-Barber, 2001), sosyal içerikli konuların giderek daha güncel eğitim konusu haline gelmesine yol açmıştır. Günümüzde okullardaki öğretim programlarının, öğrenen odaklı olarak yorumlanmasına yol açan bu durum, bilim eğitiminin, teknoloji, toplum ve çevre bağlamında bir bütün olarak kabul görmesine de neden olmuştur. Her ne kadar disiplinlerarası ilişkilendirmeler bağlamında bilimin toplum için ifade ettiği anlam, fen ve teknoloji okur-yazarlığı gibi slogan içerikli ifadeler olarak anlaşılrsa da (Aikenhead, 2006: 21); bilimin sosyal bağlamı ve uygulamaları giderek daha çok takip edilen süreçler haline gelmektedir.

Bu katılım kuşkusuz bireyin kişiler arası ilişkilerini de etkilemektedir. Çünkü eğitiminin sosyo-kültürel boyutu düşünülürse; çocukların fen etkinliklerini sosyal aktivitelerin bir ürünü (Lemke, 2001) olarak gerçekleştirebilecekleri ifade edilebilir. Sosyal ve kültürel özelliklerin bir özeti niteliğindeki aile faktörü de çocuğa sunduğu öğrenme yaşantıları, modeller, olumlu sosyal davranış ve değerler, onların gelişiminde önemli bir rol oynar (Tümekaya, 2010: 281). Bilimin öğretilmesi sürecinde farklı etkenlerin birlikte ele alınmasına olanak sunabilen projelerle öğrenme yaklaşımını içeren Proje Tabanlı Öğrenme (PTÖ) süreçleri, bireyin bu sosyal ve kültürel süreçlere kendi zihin potansiyeli ile dahil olmasına önemli bir temel teşkil edebilir.

PTÖ öğrencilerin öğrenme etkinliklerini ve problemlerin çözümüne katkı sunabilecekleri gerçek çalışma programlarını içeren bir yaklaşımdır (Goodman, 2000). PTÖ, öğrencileri güdüleyen; onları yükseköğretime, kariyer planlamaya ve vatandaşlığa hazırlayan; becerileri derinlemesine anlamalarına ve karşılamasına yardım eden; öğretmenlere kendilerinden daha emin bir şekilde öğretmenlik yapmalarına olanak sunan ve okul ile çevrenin aile, toplum ve daha geniş bir dünya ile bağlantı kurmalarına olanak sunan güçlü bir öğretim metodudur (Larmer, Mergendoller ve Boss, 2015: 1).

PTÖ uygulamalarında proje, öğrenci ürünü olan, problem çözme, karar verme, etkinlikleri belirleme, öğrencilere geniş bir zaman dilimi içinde birlikte çalışma olanağı sunan, ileri derecede paylaşım ve üretim olanağı sunan oldukça iddialı bir probleme odaklanan, karmaşık bir çalışma planıdır. Başka bir tanıma göre ise özgün bir içerik ve değerlendirmeyi, yönlendirmenin olmadığı öğretmen desteğini, açıkça gözlemlenebilir eğitim hedeflerini, işbirlikli öğrenmeyi, yansıtmayı, gençlerin birbirileri arasındaki etkileşimi içerir (Thomas, 2000: 1). Temel eğitim düzeyine uygun bu tür uygulamalar, çocukların kendi deneyimleri ile öğrenebilmelerine (Charles, 2003: 4) ve öğrencilere kazandırılacak becerilerde hangi bilginin ne zaman ve nasıl ele alınması gerektiğine (Bruner, 2009: s.2) ilişkin önemli bir bakış açısı sunar.

Öğretmen, öğrenci ve eğitim araştırmacıların eğitsel etkinliklerinin toplumun sosyal, kültürel, dini ve kurumsal değerlerinden etkilenmesinin doğal oluşu (Lee, 2002) dikkate alınırsa PTÖ uygulamalarının farklı disiplinlerin odağı olacak şekilde ele alınmasını gerektirir. Bu durumda projelerle öğrenme uygulamaları, çocukların ilgi ile takip edebilecekleri süreçler olarak tasarlanması gerçeği ile birlikte ele alınmalıdır. MEB tarafından düzenlenen “Bu Benim Eserim (BBE) Fen Bilimleri ve Matematik Projeleri Yarışması”nın bu amaçlara yaklaşımlara uygun olacak şekilde düzenlendiği bilinmektedir (Çeken, 2012a).

BBE Yarışması, Probleme Dayalı Öğrenme (PDÖ) ve PTÖ anlayışına uygun bir yarışma etkinliği olarak ülke genelinde uygulanmaktadır. Bu çalışma önceleri MEB tarafından düzenlenirken, 2017 yılından itibaren TÜBİTAK tarafından gerçekleştirilmeye başlanmıştır. İlk olarak MEB tarafından başlatılan ve 2005-2006 eğitim-öğretim yılından beri 10 yıl süre ile uygulanan yarışma, matematik ve fen bilimleri alanında öğrencilerin geliştirmiş oldukları çalışmaların bölge ve ülke genelinde kıyaslanması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Yakın zamanda TÜBİTAK'ın devraldığı bu yarışma günümüzde, 5-8. Sınıf öğrencilerine yönelik olarak farklı disiplinleri de içerecek şekilde daha kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

MEB tarafından gerçekleştirilen BBE yarışmaları, araştırmacılar tarafından farklı boyutları ile ele alınmış ve sürece ilişkin bazı sorunlar tespit edilmiştir. İlgili çalışmalarda MEB tarafından yürütülen proje yarışmasına yönelik olarak temelde olumsuz bir eleştiri getirilmemiştir. Ancak uygulama sürecine yönelik olarak *çalışmalarda yetişkin yardımı, program dışı ve üstü bilgilere projelerde yoğun olarak yer verilmesi, program ile eşgüdüm içinde olmayan içeriklerin projelerde kullanılması, proje içeriklerinde öğrenci seviyesine uymayan pek çok konu ve kavramların olması* şeklinde eleştiriler ortaya konulmuştur.

2017-2018 eğitim-öğretim yılında TÜBİTAK yönetiminde ikinci yarışma süreci gerçekleştirilmekte olup ilgili yarışma kılavuzlarında belirtilen yarışma koşullarına ilişkin hususlar, MEB tarafından gerçekleştirilen yarışmaların süreçleri bağlamında tespit edilen sorunlar ile karşılaştırılmıştır. Bu nedenle çalışmanın özünü MEB tarafından yürütülmüş olan BBE yarışması kılavuzu ile TÜBİTAK tarafından gerçekleştirilmekte olan BBE yarışması kılavuzunun, yarışma sürecinde karşılaşılan sorunların kıyaslanması oluşturmaktadır. Böylece ilgili yarışmalarda önceden tespit edilmiş sorunların mevcut durumda tekrar edilip edilmediğine ilişkin yorumlara gidilebilmiştir.

Yöntem

Çalışmada tespit edilen belgelerin içeriğinin incelemesi için doküman analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, verilerin anlamından geçerli ve başka kişilerce de benzer şekilde algılanabilecek yorumların yapılabilme sürecine ilişkin bir araştırma metodudur (Elo ve Kyngas, 2008). İlk olarak 18. Yüzyılda İskandinav ülkelerinde kullanılan doküman analizi yöntemi, 1950'lerden sonra metinlerde geçen ifadelerin kodlanarak istatistiksel olarak yorumlandığı nicel bir çalışma anlayışına uygun olarakta kullanılmıştır (Hsieh ve Shannon, 2005). Günümüzde ise özellikle sağlık, sosyal çalışmalar ve eğitim araştırmalarında popüler bir yöntem olarak nitel çalışma anlayışına uygun bir şekilde sıklıkla kullanılmaktadır. Sosyal içerikleri ve eğitim ile olan ilişkisi nedeni ile bu çalışmada derlenen verilere uygun bir değerlendirme yöntemi olarak bu yöntem benimsenmiştir.

Dokümanların içerik analizi sürecinde araştırmacı, verileri kodlayarak, şemalar geliştirir ve sayısal göstergelere dönüştürebilir (Balcı, 2009: 189). Gruplamada kategorilerin az ve güçlü olması, çalışmanın anlaşılır ve tutarlı olmasına katkı sağlar (Kuş, 2006:25). Çünkü içerik analizinde amaç çok sayıda metnin içeriği hakkında sistematik ve ortak veriler elde etmektir (Gökçe, 2006: 21).

MEB ve TÜBİTAK tarafından yarışmaya ilişkin olarak yayımlanan dokümanlar www.meb.gov.tr ve www.tubitak.gov.tr internet adreslerinden temin edilmiştir. Analiz birimi olarak *sorunlu içerikler* belirlenmiştir. Sorunlu içeriklerin kapsamında *eşgüdüm sorunu, görevlendirmeler, fen bilimleri dersi öğretim programı ile uyum* yer almaktadır.

BBE Yarışması MEB'in sorumluluğunda 2006-2014 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. 2005 yılında daha dar kapsamlı bir uygulama olarak başlamış olan bu çalışma, sonraki 9 yıl boyunca ülke geneline yayılarak uygulanmıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren 11. si düzenlenerek TÜBİTAK'ın sorumluluğunda gerçekleştirilmeye devam edilmiştir. Tablo-1'de ilgili proje yarışmasında 2006-2014 yılları arasında gerçekleştirilmiş projelerinin, toplam başvuru, bölge sergileri ve final projeleri ile ilgili sayılarına yer verilmiştir:

Tablo 1 Bu Benim Eserim Proje İstatistikleri

Yıl	Toplam Başvuru	12 Bölgede Sergilenen Proje Sayısı	Finalde Sergilenen Fen Projesi Sayısı
2006	5116	741	65
2007	13922	959	62
2008	18313	902	62
2009	31866	1045	66
2010	33264	1004	68
2011	63247	1048	65
2012	63247	1048	65
2013	78887	968	66
2014	42494	941	68
TOPLAM	350356	8656	587

Tablo-1, dokuz yıl içinde toplam 350.356 projenin gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. 12 bölge bazında sergilenen fen projelerinin sayısı 8656 olup bunlardan 587'si Türkiye genelinde ilk 100'e girerek ödüllendirilmeye değer bulunmuştur.

Bulgular ve Yorum

Veriler, MEB tarafından yürütülen proje yarışmasında tespit edilen bazı sorunların TÜBİTAK'ın yayımlamış olduğu proje rehberinde de yer aldığı, bu nedenle önceden akademik çalışmalarda üzerinde durulan sorunların bu süreçte de mevcut olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda 5. Sınıf düzeyinde katılan öğrencilerden *bağımlı-bağımsız-sabit* değişkenleri proje raporlarına yansıtılmaları beklenmektedir. Ancak ilgili beceriye, projenin sisteme yüklendiği tarihte programda yer verilmemektedir veya henüz bu tarihlerde ilgili konuya yer verildiği görülmektedir (TÜBİTAK, 2017a; MEB, 2013: 19).

Enerji üretimi ise 8. sınıfın ikinci döneminde ele alınan bir konu olarak Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında yer almaktadır. Projenin sonuçlandırılarak sisteme yükleme tarihi ise bu dönemin *öncesine denk gelmektedir* (TÜBİTAK, 2017a). Enerji üretimi ve özellikle yenilenebilir enerjiye proje rehberinde sıklıkla vurgu yapılması (TÜBİTAK, 2017b) ilgili konular

bağlamında öğretim programı ile proje süreci arasında bir *eşgüdüm sorunu* olduğunu ortaya koymaktadır.

MEB uygulamalarında bölge koordinatörlüklerini *şube müdürleri* yürütürken, TÜBİTAK, bu görevlere büyük oranda alan eğitimcisi yerine *temel bilim veya mühendislik kökenli akademisyenleri* atamıştır (TÜBİTAK, 2017a). Fen bilimlerinin içeriği gereği BBE yarışmasında mühendislik veya temel bilimlerden uzmanların görevlendirilmesi beklenen bir durumdur. Ancak öğretim programı ile uyumun ve diğer öğrenme süreçlerinin projelerin gerçekleştirilmesi sürecinde önem taşıması nedeni *fen bilimleri eğitimi alanında uzmanların* da projenin farklı aşamalarında görev alması gerekir.

Projelerin içerikleri ile ilgili olarak nanoteknoloji ile ilgili çalışmalara öncelik verilmesi önerilmektedir. Enerji üretimi ile ilgili içeriğin programda yer almasına rağmen, yarışma takvimi ile eşgüdüm içinde ele alınmaması nedeni ile bu durumun *zamanlama* bakımından sorun teşkil etmektedir (TÜBİTAK, 2017b: 17). Özellikle program dışı konumda olan içeriklerin projelere yansıtılması oldukça tartışmalı bir durumdur. Çünkü bu durum ucu açık bir süreçtir ve çocukların eserlerinin hangi bağlamda kıyaslanacağına ilişkin standartlar oluşturulmasına önemli bir engel teşkil eder.

TÜBİTAK'ın proje yarışmasına MEB'e göre bilimsel içerik ve proje yazım kriterleri bağlamında, proje üretiminde daha etkili ve kullanışlı stratejileri uygulama hedefinde olduğu, proje dokümanlarından da anlaşılmaktadır. Ancak MEB tarafından 2006 yılında yayımlanan kılavuzlarda da benzer amaçlar ve süreçlerin ortaya konulmuş olmasına rağmen, katılımcıların hem öğrenci hem de danışman bağlamında bu tür bilimsel makale yazma süreçleri yerine, çalışmalarının büyük oranda *güncel yaşam boyutunu* yansıtabilecekleri anlatım ve yazım süreçlerini benimsedikleri, proje kataloglarında da açıkça görülmektedir. MEB'in bu hedefinin *slogan düzeyinde kalması*, gerçekte hedef kitlenin doğasına uygun ancak akademik bakışa bağlamında yeniden ele alınması gereken bir durumdur. Bu nedenle akademik yazım şekline önem atfedilse de uygulamada bunun karşılığının nasıl olacağı TÜBİTAK tarafından yayımlanması beklenen öğrenci projeleri ile ilgili dokümanlardan anlaşılabilir.

Sonuç ve Öneriler

Projelerin MEB'in sorumluluğunda olduğu dönemde *zamanlamada*, *program dışı bilgilerde* ve *ilgili dersin öğretim programına uyum bağlamında* bazı sorunlar taşıdığı bilinmektedir. BBE Yarışması ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, *program üzeri bilgilerin* fen projelerinde geniş bir şekilde kullanıldığını anlaşılmaktadır. *Program üzerindeki bilgilerin* projelerde yer almasının, öğrencilere *fırsat eşitliğinin* sağlanması açısından önemli bir problem teşkil ettiği vurgulanmaktadır (Çeken, 2012a; Çeken, 2012b; Çeken ve Eş, 2013).

Bu sorunların TÜBİTAK tarafından yayımlanan proje rehberlerinde de mevcut olduğu, bu çalışmanın sonuçlarından da anlaşılmaktadır. Bu nedenle yarışmada eğitim-öğretim süreçleri boyutunun göz ardı edilmemesi gerekir. İlgililer tarafından yarışma süreci ile ilgili olarak tespit edilen sorunlu içeriklere ilişkin düzenlemelerin ivedilikle yapılması gerekir. Mevcut hali ile BBE Yarışması süreci sonunda derece alan *projelerin öğrenci ürünü olup-olmadığı*, *öğretim programına uyumu* ve *eşgüdüm* sorunlarına ilişkin tartışmaların devam edeceği ifade edilebilir.

Kaynaklar

- Aikenhead, G. S. (2006). *Science Education for Everyday Life*. New York and London: Columbia University Teachers College Press.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bruner, J. (2009). *Eğitim süreci*. (T. Öztürk, Çev.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Charles, C. M. (2003). *Öğretmenler İçin Piaget İlkeleri* . (4. Baskı). (G. Ülgen, Çev).Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çeken, R. (2012a). İlköğretim Düzeyi Öğrenci Projelerinin Biyoloji ile İlgili Program Dışı Bilgiler Yönünden İçerik Analizi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 6(1), 55-66. 19.06.2017 tarihinde file:///D:/YEAK%202017%20bildiriler/Bu%20Benim%20Eserim/EFMED_FBE160.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Çeken, R. (2012b). A Content Analysis on Extra-Curricular Chemical Knowledge of Elementary Level Students' Projects. *Journal of Theory and Practice in Education*, 8(2). 19.06.2017 tarihinde file:///D:/YEAK%202017%20bildiriler/Bu%20Benim%20Eserim/140-498-1-PB.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Çeken, R. ve Eş, H.(2013). "MEB Bu Benim Eserim" Projelerinde Fizik Bilgilerinin İçerik Analizi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 691-705. 19.06.2017 tarihinde file:///D:/YEAK%202017%20bildiriler/Bu%20Benim%20Eserim/198823092_Eşhüseyi n-Ramazançeken_S-691-705.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Elo, S. & Kyngas, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62(1), 107–115. doi: 10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x
- Goodman, B. (2000). *Project Based Learning*. Educational Psychology. ESYF 505. 29.05.2017 tarihinde http://www.fsmilitary.org/pdf/Project_Based_Learning.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hsieh, H. F. & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9): 1277-1288.
- Kuş, E. (2006). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Veri Analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Larmer, J., Mergendoller, J., & Boss, S. (2015). *Setting The Standard For Project Based Learning*. USA: Buck Institute for Education. 29.05.2017 tarihinde <http://www.ascd.org/ASCD/pdf/siteASCD/publications/books/Setting-the-Standard-for-PBL-sample-chapters.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Lemke, J. L. (2001). Articulating Communities: Sociocultural Perspectives on Science Education. *Journal of Research in Science Teaching*, 38(3), 296-316.
- MEB. (2013). *İlköğretim Kurumları (İlkokullar ve Ortaokullar) Fen Bilimleri Dersi (3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. 19.06.2017 tarihinde [file:///C:/Users/PC/AppData/Local/Temp/Rar\\$DIa0.213/fen_bilimleri_3-8.pdf](file:///C:/Users/PC/AppData/Local/Temp/Rar$DIa0.213/fen_bilimleri_3-8.pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Solano-Flores, G. and Nelson-Barber, S. (2001). On the Cultural Validity of Science Assessments. *Journal of Research in Science Teaching*, 38(5), 553-573.
- Thomas, J. W. (2000). *A Review of Research on Project-Based Learning*. California: The Autodesk Foundation. 29.05.2017 tarihinde <http://www.bie.org/images/uploads/general/9d06758fd346969cb63653d00dca55c0.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- TÜBİTAK. (2017a). 11. Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması İlanı (Bu Benim Eserim). 19.06.2017 tarihinde file:///D:/YEAK%202017%20bildiriler/Bu%20Benim%20Eserim/ortaokul_proje_ilan_2017_revize_0.pdf sayfasından erişilmiştir.
- TÜBİTAK. (2017b). *Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması Proje Rehberi (Bu Benim Eserim)*. 19.06.2017 tarihinde file:///D:/YEAK%202017%20bildiriler/Bu%20Benim%20Eserim/ortaokul_rehber_2017_0.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Tümkaya, S. (2010). Okul Öncesi Eğitim Döneminde Ailenin Rolü ve Önemi. S. Tümkaya ve F. Gülaçtı (Ed). *Erken Çocukluk Eğitimi içinde* (ss. 279- 312). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.